

Vaikuttavuusinvestoiminen – kyselyn tulokset

21.5.2019

HAAPAKOSKI NIEMELÄ YRJÖLÄ

SITRa

Kyselyn taustaa

- Sitra teetti huhtikuussa 2019 HNY Groupilla kyselyn, jolla kerättiin kunnista tietoa siitä, miltä SIB-ajattelu luottamus- ja virkamiesjohdon näkökulmasta näyttää.
- Kysely lähetettiin 498 osoitteeseen.
- Vastaajien kokonaismäärä oli 65.
- Vastaajista 60 edusti kuntaa, 5 ministeriötä.
- Vastaajista kunnan- tai kaupunginjohtajia oli noin 20 prosenttia, kamreereita ja talousjohtajia noin 11 prosenttia ja muuta virkamiesjohtoa eri toimialoilta 62 prosenttia.
- Kolmannes vastaajista edusti kuntaa, jonka asukasluku on 10 000 - 49 999, ja toinen kolmannes yli 100 000 asukkaan kuntaa.
- Kyselyssä oli kaikkiaan 20 monivalintakysymystä. Kysely kartoitti vastaajien henkilökohtaisia kantoja, ei organisaation virallisia kantoja.

Avainasiat 1/3

- **TUNNETTUUS:** Suomen kunnissa **tunnetaan** vaikuttavuusinvestointeihin ja tulosperusteisiin hankintoihin liittyvää ajattelua **kohtalaisen hyvin** – teorian tasolla.
- **VALMIUDET:** Kunnissa **on myös valmiutta ja kiinnostusta** lähteä mukaan SIB-tyyppisiin hankkeisiin. Tiellä on kuitenkin vielä esteitä.
- **ESTEET:** **Merkittävin este** on tiedon puute. SIB-hankkeita voi syntyä vain, jos kunnat saavat lisää tietoa vaikuttavuusinvestoinneista ja tukea niiden arvioimiseen ja toteuttamiseen.
- **TIEDON JA TUEN TARVE:** Keskeisimpiä esiin nousevia alueita, joilla kunnat kaipaavat lisää tietoa ja tukea, on hankkeiden **todellisen vaikuttavuuden arviointi etukäteen** esimerkiksi mallintamisen keinoin.

Avainasiat 2/3

- **MITÄ ENSIN?** Kun toteutuneiden hankkeiden tuloksia ei vielä juuri ole, **olisi tärkeää avata juuri mallintamista** mahdollisimman avoimesti, hakea vertailukohtia muualta maailmasta ja pyrkiä viestimään kotimaisista SIB-hankkeista mahdollisimman paljon ja avoimesti, vaikka hankkeet ovat vielä meneillään.
- **EDUT:** SIB-mallin **etuna** vastaajat näkevät ennen kaikkea **mahdollisuuden uudistaa toimintatapoja**.
- **YKSITYINEN VS. JULKINEN:** Yksikään vastaaja ei kerro vastustavansa yksityisen pääoman lisäämistä julkisten palveluiden tuotantoon, ja vain harva ajattelee, että kunnat pystyvät yksinkin saamaan aikaan samat asiat kuin SIB-hankkeilla.
- **MITÄ SEURAAVAKSI?** Koska vastaajat kaipaavat lisää tukea ja tietoa, Vaikuttavuusinvestoimisen kansallisen ohjausryhmän esittämä **vaikuttavuusinvestoimisen osaamiskeskus** ja **tulostenhankintarahasto** näyttävät tarpeellisilta, jopa välttämättömiltä, jos vaikuttavuusinvestointimalleja ja tulosperusteisia hankintoja halutaan edistää.

Avainasiat 3/3

- **ONGELMIEN ULKOISTAMINEN:** Avoimissa vastauksissa tulee esiin kiinnostavaa kritiikkiä siitä, että kunnille saattaa syntyä houkutus ulkoistaa ongelmiaan vaikuttavuusinvestointimalleilla. Eräs vastaaja korostaa, että kuntien on syytä joka tapauksessa hoitaa omat asiansa kuntoon:

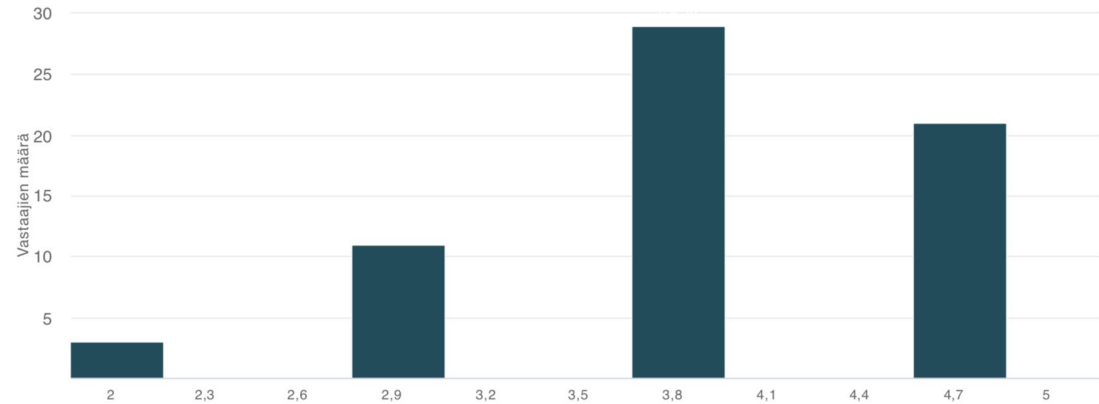
”Enemmän kysyisin, mihin ei tämänkaltainen vaikuttavuusinvestointi sovellu. Lähtökohtahan pitää olla, että kunnat tekee oman työnsä hyvin ja tuloksellisesti. Sitä se ei aina ole. Ehkä kaiken kaikkiaan tekemisen taso paranisi, jos olisi mahdollisuus, että jos homma ei toimi, tehdään asiat sitten toisella tavalla. Tuloksellisesti, mutta kuitenkin asiakasta ja veronmaksajaa kunnioittaen.”
Avoin vastaus

SIB-malli kiinnostaa enemmistöä

- Valtaosa vastaajista (50/65) pitää SIB-malleja julkisen sektorin kannalta kiinnostavina tai erittäin kiinnostavina.
- Rakennemuutosten tarve ei ainakaan vähene, sillä kuntien taloustilanne ei ole helpottumassa tulevaisuudessa.
- Tämä on kiinnostava tulos nyt, kun Sitran kehittämistoiminta on päättymässä.

8. Miten kiinnostavina pidät SIB-malleja julkisen sektorin kannalta yleensä?

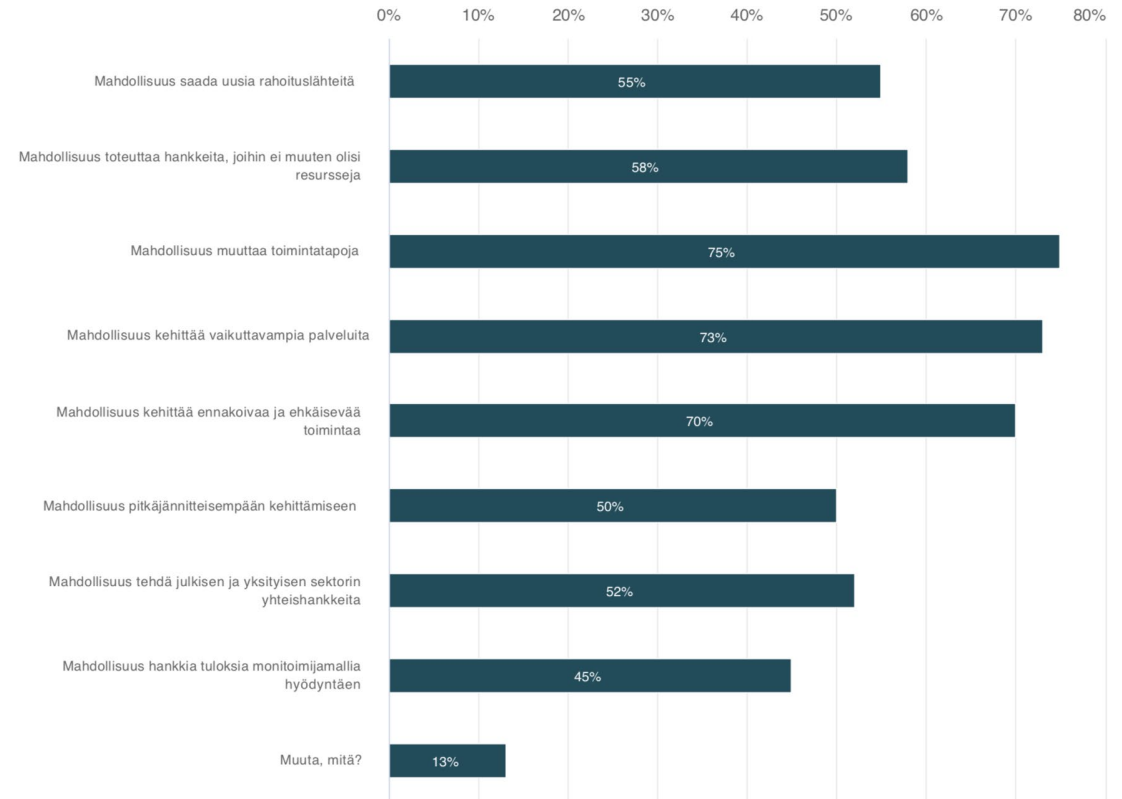
Vastaajien määrä: 64

Minimiarvo	Maksimiarvo	Keskiarvo	Mediaani	Summa	Keskihajonta
2	5	4,06	4	260	0,83

Toiminta- tapojen muutos houkuttelee

- Kysymyksen *“Mitkä tekijät edesauttoivat myönteisen päätöksen syntyä?”* vastauksista voi päätellä, että kunnat näkevät SIB-mallit nimenomaan uudistamisen välineenä.
- Kunnat haluvat esimerkiksi kehittää vaikuttavampia palveluita ja ennakoivaa ja ehkäisevää toimintaa.

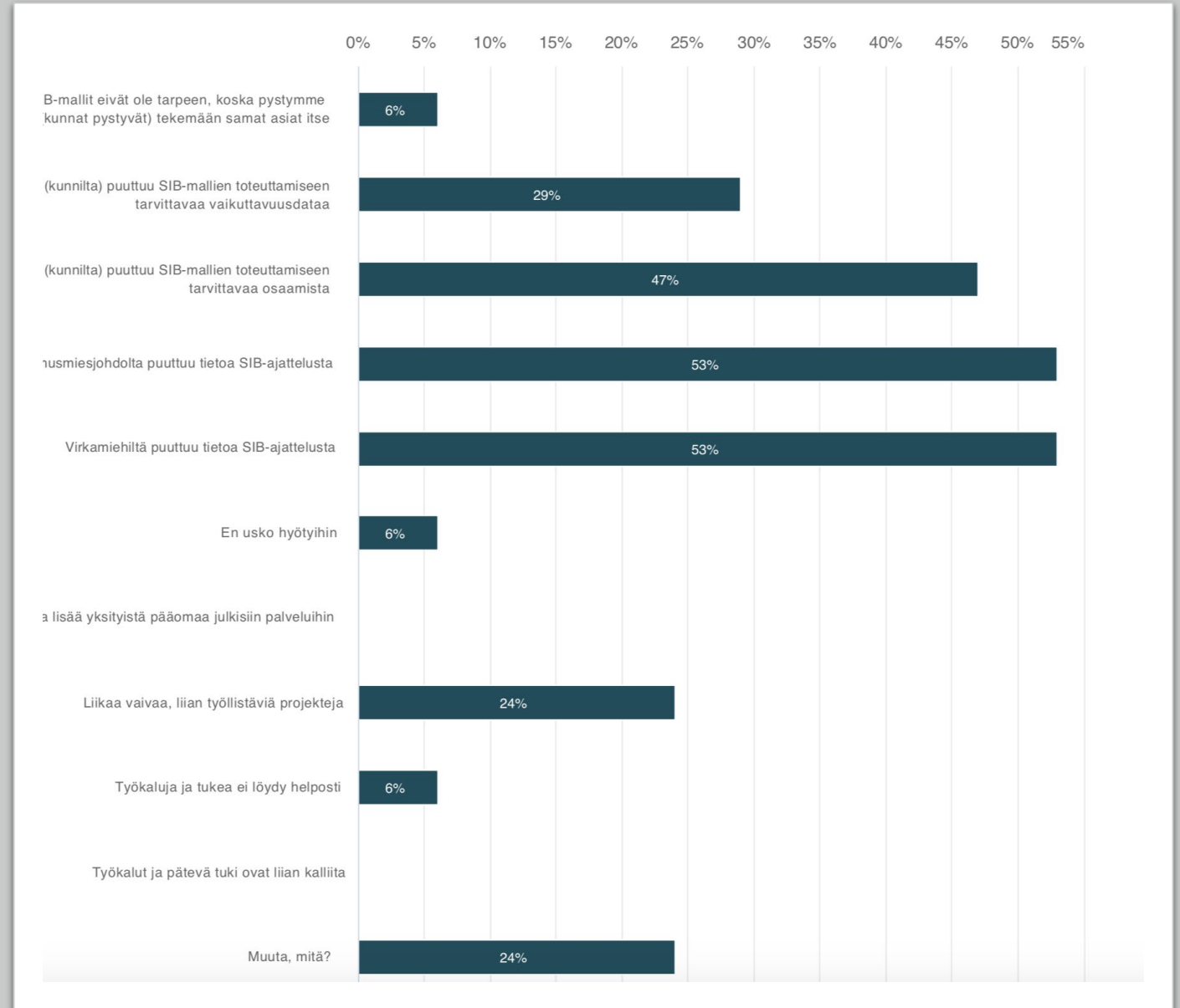

”Kouluttaa, opettaa kunnan toimintaa vähemmän siiloutuneeksi. Luoda toimintaa, missä oikeasti katsotaan yhteistä etua ja haetaan oikeilla toiminnoilla säästöä ja tuottavampaa / asiakasta palvelevaa toimintaa. Siis veronmaksajan edun mukaista toimintaa.”

Avoim vastaus

Kunnat tarvitsevat tietoa

- Vajaa kolmannes vastaajista vastasi kysymykseen: *”Jos et pidä SIB-malleja kiinnostavana, mikset?”*
- Tiedon puute nousi vahvasti esiin, joten sen lisäämisen keinoja ja kanavia kannattaa pohtia. Luontevasti se tapahtuu nykyisten SIBien ja niiden tulosten esittämisen kautta.
- Kukaan ei vastannut, että ei halua lisätä yksityistä pääomaa julkisiin palveluihin.

”SIB-malleihin tulisi valita vain kohteita, joissa ei tule päällekkäisyyksiä nykyisen tekemisen kanssa tai siten, että SIB-hanke kantaa kokonaisvastuun käyttämättä hyväksi rinnalla pyörivää palveluverkkoa. Tulisi eritellä palveluohjauksella tapahtuva palveluiden vaikuttavuuden parantaminen kokonaisvaltaisesti.”

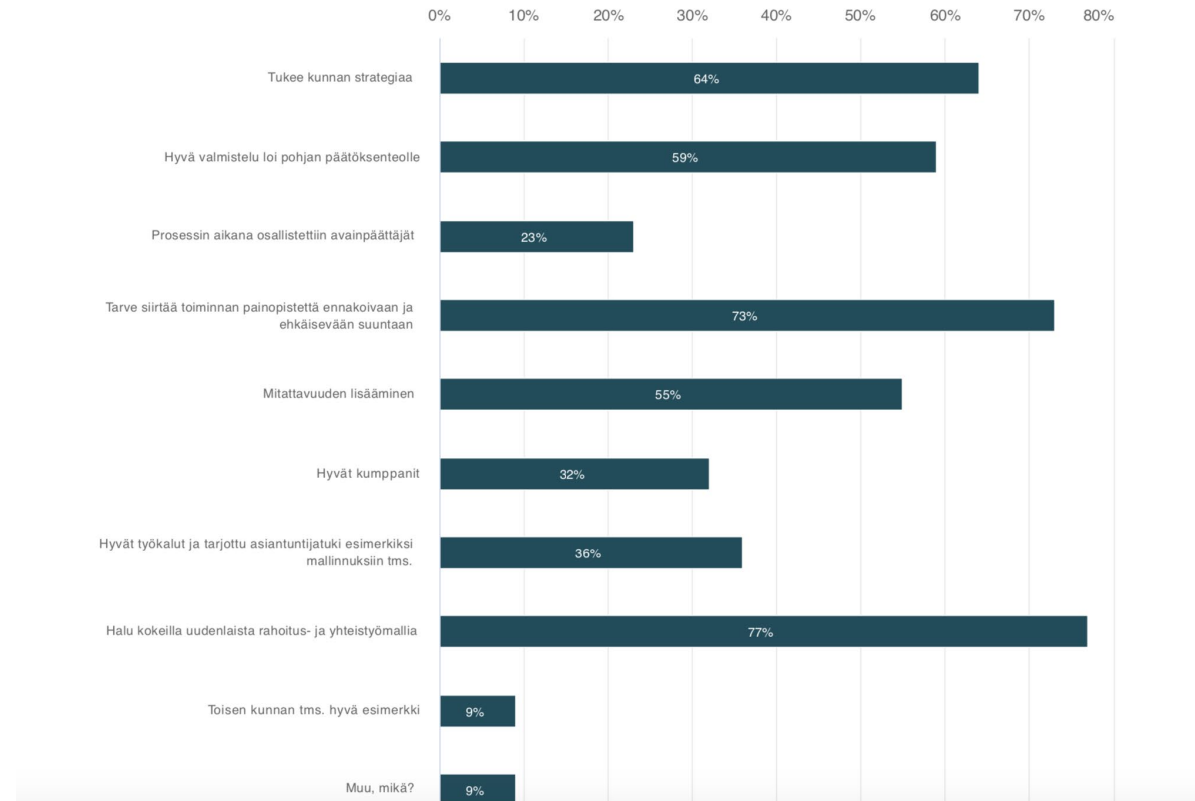
Avoim vastaus

Ennakointi ja ehkäisy kannustavat

- Yli puolet vastaajien organisaatioista on tehnyt tulosperusteisia hankintoja. Niitä ovat olleet työllisyyden edistämisessä pienet valmennuspalveluhankinnat, lasten hyvinvointi, sote, mielenterveys- ja päihdepalvelujen tuetun asumisen palvelut ja työllistymistä edistävät palvelut.

14. Mitkä tekijät edesauttoivat myönteisen päätöksen syntyä? (voit valita useita vastausvaihtoehtoja)

Vastaajien määrä: 22 , valittujen vastausten lukumäärä: 96

”Hyvä valmistelu loi pohjan päätöksenteolle.”

”Prosessin aikana osallistettiin avainpäättäjät.”

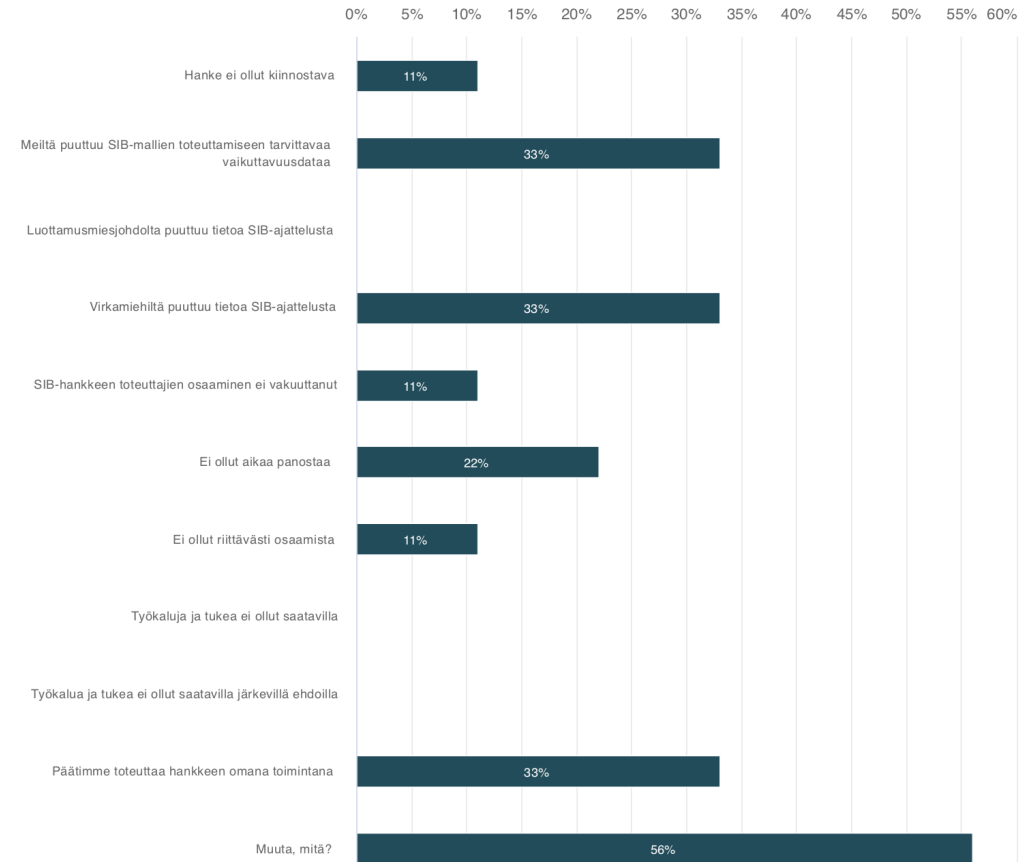
Avoimia vastauksia

Vähän tietoa – kielteinen SIB- päätös

- Vain yhdeksän vastaajaa kertoi syitä, jotka vaikuttivat kielteisen päätöksen syntyyn.
- Suuri syy oli tiedonpuute: SIB-mallien toteuttamiseen tarvittavan vaikuttavuusdatan puute ja virkamiesten vähäinen tietämys SIB-ajattelusta.
- Kolmen vastaajan organisaatio oli päättänyt toteuttaa hankkeen omana toimintana.
- Myös ajanpuute mainittiin.

15. Mitkä tekijät edesauttoivat kielteisen päätöksen syntyä? (voit valita useita vastausvaihtoehtoja)

Vastaajien määrä: 9 , valittujen vastausten lukumäärä: 19

”Meiltä puuttui SIB-mallien toteuttamiseen tarvittavaa vaikuttavuusdataa.”

”SIB-hankkeen toteuttajien osaaminen ei vakuuttanut.”

”Käsitteenä SIB aiheuttaa virkamiestasolla pelkoa sekä osaamattomuuden ja ulkopuolisuuden tunnetta. Tutumpi ja suomennos ja käsitemaailma saattaisi lieventää tyrmäysvaikutusta hyvälle asialle.”

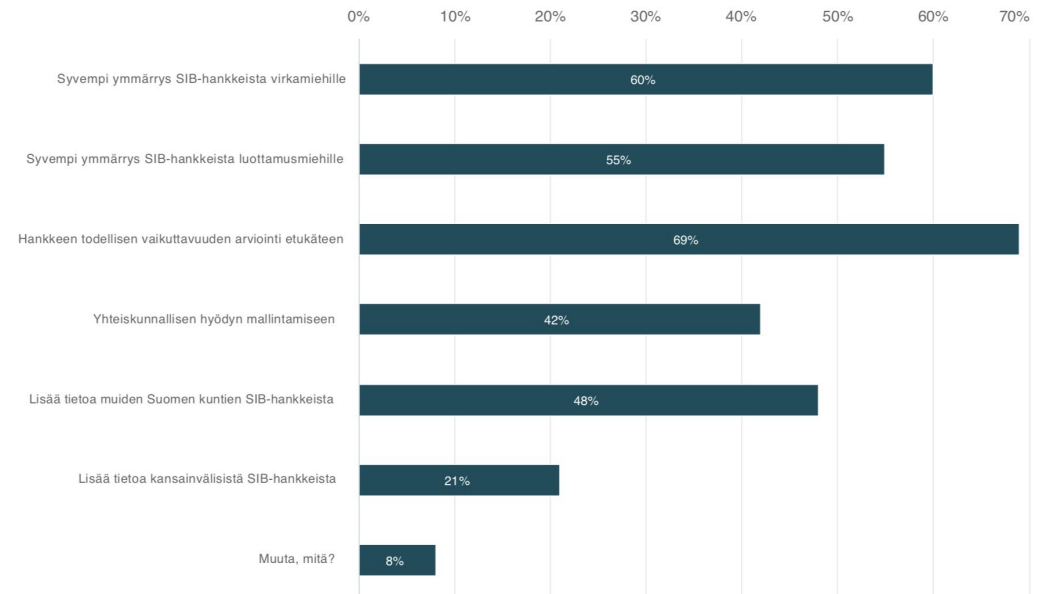
Avoimia vastauksia

Vaikuttavuus pitäisi arvioida etukäteen

- Jotta myönteinen SIB-päätös voi syntyä, kunnat tarvitsevat tukea SIBien todellisen vaikuttavuuden arvioimiseen etukäteen.
- Tulevaisuudessa kannattaa hyödyntää meneillään olevien SIB-hankkeiden tuloksia rakentamalla niistä helposti ymmärrettäviä esimerkkejä.

16. Mihin asioihin organisaatiosi tarvitsisi tukea, jotta myönteisiä SIB-hankepäätöksiä voisi syntyä? (voit valita useita vastausvaihtoehtoja)

Vastaajien määrä: 62 , valittujen vastausten lukumäärä: 188

”Jatkossa tarvittaisiin vakuuttavampaa tietoa toteutuneista hankkeista. Näistä puhutaan paljon, mutta faktat ja todennetut tulokset eivät ole saatavilla eikä niitä saa, vaikka olemme pyytäneet. Tarvittaisiin muutakin kuin puhuttua tekstiä. Lisäksi tarvittaisiin tietoa saavutetuista hyödyistä mitatusti.”

Avoimia vastauksia

Mihin kaikkeen SIB soveltuisi?

- SIB sopii vastaajien mielestä parhaiten nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn, työllistymisen edistämiseen ja lasten ja perheiden hyvinvoinnin parantamiseen.
- Vähiten mahdollisuuksia vastaajat näkevät kansansairauksien ehkäisyssä ja ympäristönsuojelussa.

19. Millä alueella mielestäsi edustamassasi kunnassa/organisaatiossa tarvittaisiin uutta tekemisen tapaa ja lisäresursseja edistävään ja ehkäisevään työhön? Mihin SIB-malli voisi soveltua? (voit valita useamman vastausvaihtoehdon)

Vastaajien määrä: 64 , valittujen vastausten lukumäärä: 229

SIBien toteuttaja tarvitaan

- Enemmistö pitää tärkeänä sitä, että Suomeen syntyy taho, joka tukee SIB-hankkeiden toteuttamista tulevaisuudessa.
- Ilman koordinoivaa tahoja moni hyvä hanke saattaa jäädä toteutumatta.
- Vajaa kolmannes vastaajista pitää todennäköisenä, että hänen edustamansa organisaatio tekee SIB-hankkeen seuraavien viiden vuoden aikana, jos tarvittava tuki on tarjolla.

17. Sitran SIB-hankkeiden mallintamistuki on päättymässä. Miten tärkeänä pidät sitä, että Suomeen syntyy jokin taho, joka tulevaisuudessa tukee SIB-hankkeiden toteuttamista?

Vastaajien määrä: 62

